

člana vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

YEAR XXXI. Cena lista je \$6.00

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., PETEK, 14. OKTOBRA (OCTOBER 14), 1938

Subscription \$6.00 Yearly

STEV.—NUMBER 202

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Hitler zahteva milijone dolarjev od češke vlade

Nemčija potrebuje denar za utrditev svoje finančne strukture. Češki državnik odpotoval v Berlin na konferenco z nemškim zunanjim ministrom. Praga odbila ogrske teritorialne zahteve. Nemški socialisti in begunci se vračajo v Sudetsko. Rutenska dobila avtonomijo

Berlin, 13. okt. — Nemški krogi so naznani, Hitlerjeva vlada zahteva 100,000 v zlatu od Československe. Ta vsota predstavlja del, ki je bil v obliku v sudetih distriktilih, katere je Nemčija zasedla na podlagi monskega dogovora. Poleg te je Hitler zahteva tudi odnosno, da utrdi finančno situacijo Nemčije.

Frančišek Chvalkovsky, novi zunanj minister, ki je bil poslanik v Washingtonu, je v Rimu, bo dospel do Berlina, kjer se bo sestal s češkimi zunanjimi ministri Rabbentropom. Gla in i diskuzij bodo ekonomsko in finančno vprašanja. Diktor Hitler se bo tudi danes vrnil v Berlin. Od njega se pričakuje odločitev glede razstavljene plebiscita v čeških distriktilih, kjer so Nemci pomešani s

V zadnjih letih so sudetske stranke izvozile več blaga v skromstvo kot nemške industrije. Firme, ki niso hotele kušati nacijskega blaga, so da-naročila češkim in avstrijskim industrijam. Napoved je, da bo izvoz sudetskega blaga pak hitro bo potekla v mestu starih pogodb.

Sudetna vlada je šla na dejanje svoje denarne probleme. Češki vladi je že sugestirala, naj sprejme nemško marko in denarno enoto in sklene skupno zvezo z Nemčijo. Ta je naletel na opozicijo v Španiji, novi "priateljici" Nemčije v Londonu, pravjo, da je nevarnost garantirala integracijo skrivenih čeških republik in je finančna neodvisnost reale del te garancije. Hitler je najbrž ignoriral angleške ustreze in razgrial ekonomsko in finančno kontrolo na vzhod.

Komarom, Češkoslovaška, 13. — Češka delegacija je včeraj odklonila zahteve reprezentantov Ogrske glede okupacije slovenske ozemlja, na katerem je ogrska manjšina. Naznani je glas, da bo Ogrska pretrajala pogajanja, če ne bo češka načelnik ogrske delegacije zunanj minister Kolowrat-Krusevsky. Češke in ogrske, ki so koncentrirane na straneh meje, bodo stopile skupino, ako se bodo pogajanja.

Praga, 13. okt. — Češka vlada je pričela pošiljati begunce iz Sudet, nazaj na ozemlje, katera je okupirala nemška armada. Češki premier Jan Syrový je zavrnil angleški načrt, da se ostane nadaljnja dva leta v Češkoslovaški, da se v tem organizira mednarodno pomembno. General Neill Malleson, angleški komisar pri Ligiji, je posebno apeliral na Anglijo, naj sprejme načrt, zato je izrazil bojanjenje, da bodo begunec žrtve nacijske eksplikacije, ko se vrnejo na S

Rutenska (podkarpatska) Rusija je dobila avtonomijo. Andrej Brody, poslanec v češkem parlamentu, je bil imenovan za predstavnika Rutenske. Takoj po imenovanju je oklical obsedno mesto Mokacevnu in po-nadzorstvo na vzhod, naj izročijo o-voritatem.

Kardinal Innitzer ni več pod nadzorstvom nacijske tajne policije. To je bilo dokazano včeraj, ko se je pokazalo na trgu pred svojo katedralo in se potem udeležil seje zastopnikov dunajskih župnij. Monsignor Cesare Orsenigo, papežev nuncij v Berlinu, je na poti na Dunaj, kjer se bo sestal s kardinalom.

Španski grupi od-klonili vmešavanje

Poročilo o italijanskih izgubah v Španiji

Hendaye, Francija, 13. okt. — Obe v španski civilni vojni zavojevani grupe — lojalisti in fašisti — sta včeraj proslavljali Kolumbov in dan naglašali svoje prijateljstvo do Amerike, toda stalične ene proti drugi je ostalo nespremenjeno. Obe grupe sta poudarili, da sta proti zunajemu vmešavanju v civilno vojno.

Odsek mednarodnega odbora sezavljiva načrte glede potegnitive tujih čet iz Španije. Barcelonska vlada je že naznana, da bo odpustila vse tuje iz svoje armade. Italijani, ki so se borili na strani fašističnega generala Franca, se vračajo domov. Poročila s fronte ob reki Ebro javljajo srdite bitke med uporniki in lojalisti na tej fronti.

Rim, 13. okt. — Italija, ki se odločila za potegnitive svojih čet iz Španije, je sinoci naznana, da je bilo 2657 italijanskih častnikov in vojakov ubitih v Španiji od izbruha civilne vojne do 10. oktobra tega leta. Poleg teh je bležalo na španskih bojiščih 278 italijanskih legionariov. Skupno število ubitih, ranjenih in ujetih italijanskih "prostovoljev" znaša 12,147. Med temi je 2000 ranjencev, ki bodo ostali trajno pohabljeni.

Naciji okrcali du-najskega kardinala

Berlin ne bo toleriral političnega katolicizma

Dunaj, 13. okt. — Dunajski naciji so sinoci opozorili kardinala Innitzerja, "da mora likvidirati svoje metode." Svarilo je objavilo nacijsko glasilo Wiener Neuste Nachrichten.

Članek v nacijskem glasilu je bil prvi komentar kardinalove pridige v dunajski katedrali, v kateri je pozival katoliško mladino, naj ostane zvesta cerkvi. Pridigi je sledil naval na kardinalovo palajo, v katerem je bil Innitzer lahko ranjen.

"Gospod kardinal, ki je pokazal voljo sodelovanja z nami in je celo pozdravil Hitlerjevo okupacijo Avstrije, mora likvidirati svoje metode," piše nacijski list. "V bodoče se ne sme vmešavati v politiko, ker mi ne maramo političnega katolicizma. On lahko ustavlja cerkvene pevske zbrane, ne pa političnih zborov. Duševnikov, ki se vmešava v politično življenje, ne bomo tolerirali."

Kardinal Innitzer ni več pod nadzorstvom nacijske tajne policije. To je bilo dokazano včeraj, ko se je pokazalo na trgu pred svojo katedralo in se potem udeležil seje zastopnikov dunajskih župnij. Monsignor Cesare Orsenigo, papežev nuncij v Berlinu, je na poti na Dunaj, kjer se bo sestal s kardinalom.

Domače vesti

Nov grob na zapadu

Palisade, Colo. — Dne 5. oktobra je tu podlegel rudarski jetnik Joe Oražem, star 47 let in rojen v Raplavi pri Dobrem polju. V Ameriki je bil 28 let in v tej deželi zapušča dve sestri, Sofi Marolt v Palisadi in Rozi Pezdirc v Leadville, Colo., v starem kraju pa dva brata. Bil je član društva 162 SNPJ.

Poroka v Calumetu

Calumet, Mich. — Zadnje dni se je tu omožila Ana Medved z Robertom Morrisonom.

Clevelandske novice

Cleveland. — Sosednja naselbina v Lorainu je dobila novočlena slovenskega zdravnika, ki je dr. Frank E. Gradišek. Nadalje sta bila tamkaj poročena Viktor Omahen in Mimi Gradišek. — Agnes Udovič je bila, te dni operirana v clevelandski kliniki.

Uprrava WPA ne bo tolerirala stavk

Izjava pomožnega administratorja Williamsa

Washington, D. C. — (FP) — "Mi ne bomo trpeli stavk delavcev, ki gradijo relifne projekte," pravi A. Williams, pomožni upravitelj federalne relifne administracije, v pismu senatorju Bulkleyju, demokratu iz Ohia. Senator je dobil ta odgovor na vprašanje, naj uprava WPA ponjasni svoje stališče glede stavk relifnih delavcev.

Bulkley je sprožil to vprašanje, ko so vozniki tovarnih avtomobilov v Clevelandu in Akronu, članini mednarodno bratovščine voznikov in šefjev (ADF), protestirali proti politiki konkurenčnih ponudb. Williams naglaša v svojem pismu, da bo uprava W. P. A. raje ustavila gradnjo relifnih projektov kot pa priznala stavko relifnih delavcev. Njegove besede so dobitne znaci, da bo predsednik Roosevelt odobril akcijo.

Načrti glede gradnje podzemne železnice v glavnem delu mesta so že izdelani. Z delom bodo pričeli v decembru in okrog 7000 delavcev bo dobiti zaslužek.

Ladjegradniki ratificirali pogodbo

Zvišanje mezde in druge pridobitve

Camden, N. J. — (FP) — Mednarodna unija ladjegradniških delavcev je sklenila pogodbo z New York Shipbuilding Corp., katero so člani že ratificirali. Pogodba poteče čez eno leto in vsebuje provizije glede zvišanja mezde in izboljšanja delovnih pogodb.

Delovni teden 40 ur ostane še nadalje v veljavni. Unija je zahtevala skrajšanje na 36 ur, toda reprezentanți korporacije so argumentirali, da ne bi mogli komunicirati z drugimi kompanijami, ki obratujejo 40 ur v tednu. Korporacija je v zadnjem času dobila naročila od federalne vlade v višoti \$20,000,000. Zgradila bo tri podmornice in dve ladji za transportacijo letal.

Naval na vladne službe v Washingtonu

Washington, D. C. — Zena predsednika Rooseveltove se je pridružila onim, ki urgirajo enotnost v ameriškem delavskem gibanju. "Želim, da bi se delavci združili v enem taboru, je rekla v razgovoru z reporterji. "Razcepljene delavske vrste ne morejo zadostno ščititi svojih interesov." Predsednik Roosevelt je pričel apelirati na Ameriško delavsko federacijo, naj sklene mir z Odborom za industrijsko organizacijo.

Državni odbor znižal mezde

Amsterdam, N. Y. — Državni odbor, ki je bil imenovan, da posreduje v stavki delavcev v tovarni Bigelow-Sanford Carpet Co., je odredil znižanje mezde za 5%. Stavka je bila oklicana, ko je kompanija naznana mezdno redukcijo 10 odstotkov.

Zadnje vesti

HOUSTON, TEX. — William Green ponovno izvoljen za predsednika Ameriške delavske federacije. Štiri unije CIO povabljene, naj se vrnejo v federacijo. Zaključek konvencije.

DUNAJ. — Nacijski diktator je naznani tri odredbe proti katoliškom: semeniča hodo zaprti in nič več nove duhovščine, amnestije za verske jednike ne bo še v bivši kancelar Schuschnigg ostane v zaporu.

BUDAPESTA. — Ogrska vlada poziva Nemčijo, Italijo, Anglijo in Francijo, naj prisilijo Čehoslovaki na oddajo teritorija.

LONDON. — Iz Rige prihaja vest o uporu ukrajinskih kmetov na Poljskem; poljsko vojsko strelija upornika.

DETROIT. — (FP) — Sklep eksekutivne avtne unije CIO, s katerim se je obrnila na Chryslerjevo korporacijo, naj se drži krajšega delovnika — 32 ur na teden — dokler niso uposleni vsi delavci. Informacije Diplomatica je objavila članek, ki ga je najbrže spisal Mussolini, ki vsebuje poziv, da morata Francija in Anglia nastopiti proti fašizmu.

Poučeni krogi pravijo, da je članek naperjen zlasti proti voditeljem antifašističnega sentimenta v Angliji. To sta Anthony Eden, bivši angleški zunanj minister, in Alfred Duff Cooper, ki je izstopil iz Chamberlainovega kabinka kot mornarični minister v znak protesta proti premjerji kupčiji z diktatorjem Italije in Nemčije.

Skrpelj je v soglasju s kolektivno pogodbo, ki določa, da družba ne sme podaljšati delovnika z 32 na 40 ur na teden, dokler niso uposleni vsi njeni delavci. Z obnovo obrata se družba ni tega držala in je takoj uvedla 40-urni delovnik, čeprav je še mnogo delavcev, večinoma mlajših, ki so hrbitenica unije, brez dela. Vsled tega so zadnji teden delavci v tovarni Plymouth Co. tudi prenehali z delom, ko so naredili 32 ur, vsled česar je morala zapreti tudi Briggsova tovarna, ki izdeluje avtna ogrodja.

Moskva, 13. okt. — Pionirska Moskva, glasilo sovjetske mladine, je včeraj opozorila svoje čitatelje, da je krvava in brutalna vojna blizu. Zajela bo vse svet, čeprav Chamberlain misli drugače.

List dalje pravi, da se Hitler ne bo zadovoljil z okupacijo Sudet. Druga država, ki bo postala žrtev njegove požrešnosti, bo Francija. "Edino sovjetska Rusija je dovolj močna, da ustavi fašistično prodiranje," piše list.

"Mi verujemo v delitev dela, toda ne v delitev mizerije," je rekel Mazey. "Po našem mišljenju bi moral oni delavci, ki delajo manj kot 32 ur na teden, dobiti nekaj zasluga pri WPA, tako da bi vsaj nekatere družine sem pat tam prejele živilensko plačo, ne pa da bistradali pri delu."

Za in proti krajšemu delovniku 32 ur na teden, dokler niso uposleni vsi avtni delavci, se pri krajših unijah zdaj mnogo debatira. Več unij je tudi odredilo o tem tajno glasovanje vseh članov, uposlenih in nezaposlenih.

Načrti glede gradnje podzemne železnice v glavnem delu mesta so že izdelani. Z delom bodo pričeli v decembru in okrog 7000 delavcev bo dobiti zaslužek.

Ladjegradniki ratificirali pogodbo

Zvišanje mezde in druge pridobitve

Camden, N. J. — (FP) — Mednarodna unija ladjegradniških delavcev je sklenila pogodbo z New York Shipbuilding Corp., katero so člani že ratificirali. Pogodba poteče čez eno leto in vsebuje provizije glede zvišanja mezde in izboljšanja delovnih pogodb.

Delovni teden 40 ur ostane še nadalje v veljavni. Unija je zahtevala skrajšanje na 36 ur, toda reprezentanți korporacije so argumentirali, da ne bi mogli komunicirati z drugimi kompanijami, ki obratujejo 40 ur v tednu. Korporacija je v zadnjem času dobila naročila od federalne vlade v višoti \$20,000,000. Zgradila bo tri podmornice in dve ladji za transportacijo letal.

Emil Mazey pravi, da on ni proti 32-urnemu tedniku, ako pomenu, da bodo delavci prejeli plačo za 40 ur dela.

Ekskutivna avtna unija skuša po vsej industriji uveljaviti princip krajšega delovnika 32 ur na teden. Ta se naj raztegne na 40 ur še potem, ko bodo vsi tovarni delavci zavrnili znižanje mezde za 5%.

Washington, D. C. — Cez 25,000 žensk se je včeraj zbrajo pred federalnim uradom, ko je bilo naznano, da urad potrebuje 2000 žensk za hišna dela. Naval je bil tak, da je moral policija stopiti v akcijo, točno, da ženske so kljub temu prodrikovali skozi policijski kordon. Cez tri tisoč žensk se je zbralo že ob treh zjutraj pred uradom, da vložijo aplikacije za službe z mesečno plačo \$90.

Vsled tega se je obrnila na

AVTNI DELAVCI V SPORU O KRAJ- ŠEM DELOVNIKU

Eksekutiva je za zniža- nje ur, nekatere unije pa proti

TAJNO GLASOVA- NJE ČLANSTVA

Detroit, — (FP) — Sklep eksekutivne avtne unije CIO, s katerim se je obrnila na Chryslerjevo korporacijo, naj se drži krajšega delovnika — 32 ur na teden — dokler niso uposleni vsi delavci. Informacije Diplomatica je objavila članek

Vesti s Primorskega

Naležljive bolezni

Trnovo, sept. — V okolici Trnove se je pojavil tifus, pa v Trnovem samem. Tako je Bitnja zbolela za to neboleznijo vsa družina Javdeki, ki je bila prepečena v reku bolnico. Radi iste sta bili prepeljani v bolnički svetega Marija in Bled, hčerka posestnika Belega iz Trnovega. Ljudje učita da nevarna epidemija ne more širšega obsega.

Dve smrtni žrtvi avta

Bistrica, sept. — V začetku septembra je tovorni avtomobil, ki je iz Male Lukovice, potekal pod seboj 8 delavcev. Vsi so obdelani les po vojaški cesti v Gomancu. Na nekem mestu je Gomanca pa se je celo udrl pod težo tovora, ki je zid popustil in se poslal na zunanj strani ceste. To avto je zdrsnil pod zid. Na prikolicu je bilo tudi 8 ljudi, od katerih sta dva na smrt pod avtom, ostalih 6 pa je bilo težje poškodbe. Vsi poškodenci so domačini. Pogreb je bil v Trnovem ob udeležbi ljudstva. En ponekdanec je bil doma iz Kastav, in se je šele pred kratkim vrnil.

Popravila

Trnovo, sept. — Cerkev sv. Jurija v Trnovem, ki je za željo nameravajo popraviti, je bila vse povojna leta zasemljena. Ob prihodu L. Salvini so zasedli vojaki, ki niso v njej tudi nekaj časa. Nekaj sira in drugih živil.

Pozicija Slovanov v Evropi

Nemški nacijski list "Volk Rasse" objavlja statistiko in diagramme o slovanskih ljudstvih v Evropi in o talmem porastku Slovanov. Na podlagi uradnih podatkov podaja imenovani list tale pregled o stevičnem stanju treh glavnih evropskih ljudstev v milijonih:

Velika puntarija

DRAMSKA KRONIKA IZ L. 1573 V PETIH DEJANJIH

Bratko Kreft

GREGORIĆ: Nisem utegnil. Ves sem bil v puntu.

GUBČEVKA: Otroka sta pri nas!

GREGORIĆ: Zakaj ni prišla z vami?

MARA: Uskok so večkrat na dan stikali po naših hišah in te iskal. Ostala je v Matkaličevi bajti sama. Večkrat so pri njej prenočevali.

GREGORIĆ: Naprej!

MARA: Hvalili so se, da se dobro razumejo z njo.

PASANIČKA: Dajali so ji pijače.

MARA: Snoči so bili spet pri nji. Nenadoma je prihalo pet konjenikov, ki so se spopadli z njimi in jih pobili.

GREGORIĆ: Tudi njo?

GUBČEVKA: Tudi.

MARA: Ko so jahali mimo nas, nam je preplašenek nekdo zaklical: "Če boste videli Gregorija, mu povejte, da ga je Nožina maščeval!"

PASANEC: Dotrpela je.

GREGORIĆ: (zre topo predse.)

GUBČEVKA: Bog se naj usmili njene duše.

ZUPNIK: Amen.

(Zunaj trušč in vrišč. Vrata se odpro, vstopi gabelj. Za njim Alapič, Gregorijanec, kanonik, ječar, vojaki, pustne šeme itd.)

6

ALAPIČ: Matija Gubec in Pasanec! Naprej!

Na zadnjo pot!

GUBEC: Pripravljena sva! (Ječar ju odleže od stene, ženske jočejo.)

PASANEC: Nikar ne jokajte, ženske! Tudi meni je odleglo. Čutim, da mi je bog odpustil. Molite za kmetije, ki jim boste zdaj same goščarile.

GUBEC: Zbogom, žena, zbogom, Mara! (Se poslednjič objamejo.)

PASANEC: Zbogom, žena! Pazi na hčere!

GREGORIJANEC: Fej, detomorilec! Zverina!

PASANEC: Ne boš me več, Gregorijanec! Moj poslednji sodnik bo On!

ZUPNIK: Na sodni dan se bodo eni znašli na levici, drugi na desnici!

GREGORIĆ: Mislim, da se bo Stjepko sprejal sem in tje. (Malo smeha.)

GREGORIJANEC: Ne boš se več dolgo norčeval!

ALAPIČ: Začnimo! (Skrita trobentača zatrebentata, boben zaboba.) Matija Gubec, napočil je slavnostni trenutek tvojega povisjanja! (Smeh med Alapičevim spremstvom.) Tote bomo zdaj okronali za prvega kmečkega kralja...

GUBEC: Pustni norci!

GREGORIJANEC: Pustni kralj!

ZUPNIK: Božja kazen naj vas zadene!

MATKALIČ (se za trenutek prebudi): Nikar ne vpijte in se ne smejte, ljudje božji, bobnar Matkalič mora spati! (Spet pada v nezvest.)

ZUPNIK: Sramuj se, Stjepko! Lahko bi prišel trezen smeh! (Smeh.)

ALAPIČ: Mir! Stopi naprej, kralj Gubec, da te okronam z železno krono! (Smeh.)

GUBEC: Ne norčujte se, vam pravim! Kar kar sem ves zbit, vas nekaj že vedno lahko premisljam, da ne boste vedeli več pomladanskega solnce. (Za trenutek se je iztrgal iz rok

hlapcev, enega je podrl, toda že v naslednjem trenutku priskočijo drugi in ga vržejo na tla.)

ZUPNIK: Matija, miruj!

GREGORIĆ: Psi! Pustite ga! Čeprav je kmet, je bolj vreden kraljeve krone, kakor maršalko, ki jo nosi!

GUBEC (skoči na noge): Nisem hotel postati kralj! To ste si izmisli! Hotel sem staro pravdo! Ne boste nas zasmehovali in če me pri priči ubijete!

ALAPIČ: Zgrabitte ga!

GREGORIJANEC: Zvijte mu roke! Naj po klekne! (Gubec se bori z njimi, ženske jočejo.)

MARA: Oče, nikar, močnejši so! Sprejmi kralja! Krona našega trpljenja je!

GUBEC (že kleči, skozi zobe): Takšna sramota!

GREGORIĆ: Razbojniki! (Trobente in krajvi rogov.)

RABELJ (z železno krono v roki): Matija Gubec, okronam te za kmečkega kralja! (Trobente in krajvi rogov.)

ZUPNIK (po smehu in kriku Alapičeve tolpe, ki je kričala: "Zivijo kmečki kralj!") Matija, tudi Krista so zašramovali, ko so ga okronali s trnovno krono. Potrpi!

GUBEC: Bom.

ALAPIČ: Naprej! Na ulice! Naj ljudstvo vidi svojega kralja! (Trobente.)

GREGORIJANEC: Haha, pustni kralj!

RABELJ: Kralj vseh norcev!

ALAPIČ: Dajte mu žezlo v roke!

GREGORIJANEC: Ogrnite ga s plaščem! (Ogrnejo ga z raztrganim plaščem, v roko mu dajo kos železa.)

GUBEC: Z bogom, žena, prijatelji!

PASANEC: Zbogom! (Ženske jočejo in jim sledi.)

ZUPNIK: Bog z vama!

GREGORIJANEC (pri vrati): Narod, pozdravi svojega kralja! (Krik: "Živio, kralj Gubec!" Smeh.) Pokleknite pred njim, ki vam je hotel vladati! (Smeh, krohot. Nekateri pokleknijo. Nekdo zakliče: "Slava pustnemu kralju!")

GREGORIĆ: (ves pobesnel): Zverine moriliske! Pustne šeme! Le posmehujte se, le vplijte! Toda zdaj kličemo tudi mil! Živel punt! Živel kmečki kralj, Matija Gubec! (Vsi jetniki sledi Gregorijevemu kriku. — Med Alapičevim spremstvom zmešnjava.)

PASANEC: Povejte kmetom, da jih Gubec in Pasanec tudi v zadnji urri nista pozabila!

GUBEC (se je pod vtisom Gregorijevih besed ustavljal na pragu): Zbogom Hija! V življenju ali v smrti, — puntarji stare pravde smo!

GREGORIĆ: Puntarji! (Zadnje besede so izgovorili brez vsakega patosa, samozavestno, a preprosto in pristno.)

ALAPIČ: Naprej! Kaj še čakate? Kaj zimate?! (Spet trobente. Gubec in Pasanec odhajata mirno in ponosno, kakor človeka, ki sta obračuna z življenjem. Njuni računi so čisti. Gregorič stoji nem. Krohot, kriki. Vrata ječe se zapro. Na odru vsi nepremični. Zupnik in Gušetič gledata žalostno za odhajajočimi. Slišijo se kriki in koraki. "Živel kralj Gubec! Živel pustni kralj! Haha!" Zvonjenje krovnih zvonov. "Ali slišiš krovje zvonce, kako ti pojde? Haha!")

(Konec prihodnjih.)

PROSVETA

Agitator

Sluga v šoli za letalce Grigorij Kosonosov se je odpravil domov na dopust. Preden se je odpeljal, so mu prigovarjali prijatelji:

"Ponoč, ponoč davno več je prošla, a Marijana nije — — , pomignil je malemu in skupaj sta nadaljevala: — — "došla, na prvi randevu."

Potem ga je začel divje poljubovati na ustnice. Oče je. In ima to pravico do svojega sinka, čeprav mu smrdi iz ust.

Se nekaj minut in vzel ju je noč.

Sončno dopoldne me je zvabilo, da sem šla k pericam k potoku. Dolgočasim se. Sedim na drevesni veji in gledam v sinje nebo, ki se visoko boči nad morem. Belli, teničasti oblački počasi potujejo.

Dekla pri bližnji hiši kuha pič za prašiče. Velik kotel stoji zunaj pri vodi in iz njega se kadi. Diši po stlačeni pesi.

Kar naenkrat — kaj vidim? Redžo gre s sinkom.

Udobnejše sem se vsebla, vedča, da se bom zabavala.

Ze dekla, ki je ravno nesla škar na glavi, ga je prijazno nagovorila:

"Lej ga, Redžo, kako maršira! Redžo, tvoja Hatka dol v Bosni bo dobila druge šoceljne. Nato pa bo pozabilo."

"O, ne bo, ne bo," mrmlja sam pri sebi in ne menec se za vse ostalo se po turško vseude na tla pred kotel. Iz cekarja vzame piskrček in skodelico za turško kavo.

Sinko mi zajema vode v potoku, on pa vzame dve dolgi trški in ju vstavi na vsako stran kotičnih vrata. Ročaja sta ostala zunaj. Tako se bo piskrček grel od treh strani in kava bo hitro kuhanata.

Varno kakor zaklad privleče iz cekarja skrbno zavita kavina zrna. Nasuje jih v lonček in gleda okoli. Zakaj ne pristavi kognju? Stopil z drevesa in se mu približam.

"O, gospodična, malo cikorič!" je dejal Redžo sklenjenih rok.

"Kje naj jo vzamem? Nisem tu doma."

"Pojetje zame pristit v to hišo."

"Tata, idem ja," se oglaši malček in skoči po stopnicah. Vrne se s polno peštjo cikoričje. Redžo zadovoljen pristavi in počaka, da zavre. Tako moder je pri svojem opravilu, kakor bi daroval bogovom.

Kava je kuhanata.

V skodelico vrže Redžo škrljico sladkorja in piće. Srečen mlaška z jezikom in gleda okoli se.

"Kam gre ova pot?"

"V Ribnico."

"A, v Ribnico. Viš, Doko, tu sam bio sa Lalom."

Sinek Doko sanjava gleda po beli cesti, kjer je oče hodil z njegovim malo sestrico Lalo.

Na en sladkor piće Redžo kar trikrat, ker prej izpije, preden se sladkor stopi.

Nato do sinku Doku. In nazadnje še meni. Kaj sem hotela drugega kakor piti.

Dobro je bilo — čeprav ne prav.

Doko mu je moral s peskom umiti posodo v potoku. Bosanc je natancen. Trikrat je fant umil — pa še ni bilo ocetu prav, nazadnje je sam segel z dolgimi prsti po dnu in bilo je v redu.

Zjutraj sem občila vso vas, da bi ju zopet videla. Pa kakor zakleti, nikjer jih ni bilo. Izginila sta kakor kafra.

Najbrž sta odromala po beli, vijugasti cesti, ki drži v Ribnico. Gotovo bosta hodila teden dni, ker bosta spotoma lačna in trudna.

Ljudje jima radi dajo. Saj ne storita nikomur nič hudega. In ko bo Doko spet doma v Bosni, bo povedal sestri Lali, da je videl prav tisti kraj, kakor ona. Stisnila bosta glavice skupaj in se zamisliila. Nedorsala otroka sta že precej izkusila trnje pot uboštva.

Ljudje jima radi dajo. Saj ne storita nikomur nič hudega. In ko bo Doko spet doma v Bosni, bo povedal sestri Lali, da je videl prav tisti kraj, kakor ona. Stisnila bosta glavice skupaj in se zamisliila. Nedorsala otroka sta že precej izkusila trnje pot uboštva.

Iz otroških ust.

"No, Tonček, daj svojemu mlajšemu bratu žogo. Starejši vedno odneha."

"Hm. Po tem pravilu se pa ti zelo redko ravnaš, očka!"

ni: "Moj Bog, grofa Bellini ujeli!"

"Ne ne!" je vzkliknil še lec. "Ne, ne!" je ponovil B "Obglavili so ga!"

"Ušel je! Ušel! Bedak!" je povедoval šeptalec, tako kakor je le mogel.

"In tako je ušel, ta bedak končal Bland svojo vlogo."

Zbadljiv odgovor

Kaunitza, kanclerja Ma

Terezije, je nekoga jutra, k

prečul noč v veseli družbi,

kal neki po svoji dolgočas

in neduhovitosti znan dipl

Kaunitz ga je sprejel zeha

"Ekselencia, zehate? Go

ste imeli danes že veliko de

časnih obiskov?"

"Ne," je odgovoril zbad

kancler, "vi ste prvi."

Priznanje

Ko se je svoje dni priljub

londonški gledališki igralec C

les Kemble poslovil od odr

na njegovo mesto prisel Edm

Kean. Kemble je šel k pred

ko je Kean igral vlogo Sha

pearjevega junaka Riharda

"No, kako vam je ug

Keana; sem samo Riharda."

Nisem videl Keana;

avstrijskega slikarja Makarta

(1840 do 1884):

"Mojster, ali ste imeli tudi

kdaj srce za ženske?"

"Ne," je odkritosrčno odgovor

ril veliki slikar, "samo oči!"

Nesrečni igralec

Angleški igralec Bland je